Recenze

Minerály Českého středohoří

Dvořák Z., Radoň M., Svejkovský J., Janeček O., Dvořák P. & Fuchs P. (2017): Minerály Českého středohoří. – Muzeum města Ústí nad Labem, Ústí nad Labem, 251 + 1 p., 1 map.

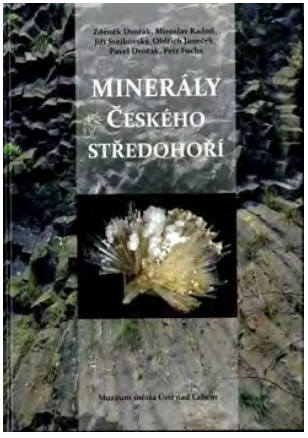

Vulkanická oblast Českého středohoří patří v rámci Českého masivu mezi nejzajímavější a také nejbohatší z mnoha hledisek. Mezi nimi vyniká i mineralogie, takže Středohoří je objektem specifických zájmů od sběratelství po dokonalé, moderní vědecké pojetí mineralogických výzkumů doslova již po několik staletí. Proto je také česká i německá mineralogická a geologická literatura bohatá na výsledky těchto bádání, jež mají podobu krátkých sdělení nebo delších článků v odborných periodikách. Co však dlouhodobě – a to nejen od dob J. E. Hibsche – chybělo, je souborné, přehledné a každému zájemci pochopitelné dílo specializované na problematiku dutinových, žilných a horninotvorných nerostů ve vulkanitech Českého středohoří. Tohoto úkolu se dobrovolně a s neobyčejnou dávkou entuziazmu ujal tým geologů pod vedením Zdeňka Dvořáka z Teplic a to s cílem sestavit práci, která bude mít charakter populárně naučné publikaci. Že šlo o přístup maximálně skromný je z výsledku více než pětiletého úsilí zcela zřejmé a jistě lze oprávněně konstatovat, že předložená práce zaujme v historii české topograficko-mineralogické literatury velmi čestné místo. V prvé řadě se totiž jedná o mimořádně velké množství nashromážděných a zpracovaných dat, která byla s úmyslem přiblížit čtenáři toto bohatství Českého středohoří uspořádána přístupnou formou, přičemž text neslevuje, co se týká náročnosti odborného chápání této problematiky. Kdo se jen trochu nebo jen jednou pokusil proniknout do hlubin tohoto záhadného a přitažlivého tématu, stane se obětí 251 stran této knihy a nebude uspokojen, pokud s její pomocí nerozluští vše, co hledal. Jde o výpravnou publikaci formátu A4 a vydavatelem je Muzeum města Ústí nad Labem. Při příležitosti vydání díla uspořádalo muzeum v listopadu roku 2017 velmi zajímavou výstavu na shodné téma.

Jednou z nejdůležitějších úvodních kapitol je ta, která je věnována přehledu mineralogických výzkumů a sběratelství. Jména slavných přírodovědců jako jsou Alexander von Humboldt, Franz Ambros Reuss, jeho syn August Emanuel Reuss, Xaver Maximilian Zippe, Friedrich Becke, Felix Cornu a především již jmenovaný Josef Emanuel Hibsch si tuto úctu zaslouží stejně jako další slovutní badatelé převážně německé národnosti. Ale nebylo zapomenuto, že významných úspěchů dosáhli i jejich čeští kolegové, byť podstatně mladší. K nim patří jak profesionálové jako například Lubomír Kopecký, Jaromír Ulrych, Vladimír Cajz, Vladislav Rapprich a Prokop Závada, tak i sběratelé v čele s Milanem Fenglem, Josefem Bártou, Bohumilem Mühlsteinem a Petrem Paulišem. Poslední částí úvodu tvoří vysvětlení základních geologických pochodů vedoucích ke vzniku vulkanické oblasti a jejího mineralogického bohatství.

Následujících 90 stran textu představuje jeho první stěžejní část, kterou je přehled 50 nejvýznamnějších mineralogických lokalit Českého středohoří. Zde každý zájemce najde nejzajímavější informace o tom, kde se ukrývají poklady nerostné říše Středohoří a kam má stále smysl směrovat

sběratelské nebo vědecké badatelské zájmy. Vedle slavných lokalit jako jsou Mariánská hora v Ústí nad Labem, Dolní Zálezly, vrch Linhorka, Dobrná u Děčína, Kučlín, Paškapole, Lukov, Číčov, Soutěsky nebo Těchlovice, které vstoupily do mnoha mineralogických učebnic, se tu nacházejí základní údaje o lokalitách menších, nepřístupných, nebo již zaniklých (Radejčín, Granátový vrch u Měrunic, Jánský vrch u Korozluk nebo Trupelník u Kučlína).

Dalších 70 stran knihy je věnováno charakteristickým i vzácným minerálům Českého středohoří. Mezi dutinovými minerály dominují křemičitany ze skupiny zeolitů (analcim, gismondin, natrolit, chabazit, phillipsit skolecit, levyn, mezolit a asi 15 dalších), granátů (např. slavný pyrop, vzácný hibschit), dalších křemičitanů (olivín, pektolit, augit, amfibol, slídy a unikát z Radejčína zeofylit), uhličitanů (proslulý aragonit z Číčova i dalších nalezišť, kalcit, siderit a dolomit), oxidů (křemen, opál, chalcedon a oxidy železa či manganu) a mnoha dalších zástupců několika skupin mineralogického systému. V následující části knihy o 20 stranách nechybí ani poznámky o zkamenělých dřevech, těžbě hnědého uhlí nebo nálezech drobných krystalů diamantu nalezených s řadou dalších vzácných minerálů v souvislosti s těžbou českého granátu na jižním okraji Českého středohoří.

Nechybí ani pečlivě zpracovaný a značně rozsáhlý přehled literatury, která se týká dané tématiky. Dále jsou v zájmu úplnosti uvedeny nezbytné podrobnosti k německým názvům nalezišť nerostů, což jsou zejména potřebná oronyma, a dobře zpracovaný věcný rejstřík. V knize je použita také celá řada zajímavých historických fotografií a pohlednic. Pro představu o autorském týmu je v závěru publikace představen celý šestičlenný kolektiv – Zdeněk Dvořák, Miroslav Radoň, Jiří Svejkovský, Oldřich Janeček, Pavel Dvořák a Petr Fuchs, jemuž je nutno s velkou úctou přičíst mimořádné pozvednutí grafické úrovně knihy dosažené využitím jeho profesionálních fotografií, které jsou v některých ohledech lákavější než samotný text. Ten je však ve své dokonalosti rovněž zárukou toho, že čtenář dostane do ruky mimořádné dílo, které už nyní vstoupilo do dějin české mineralogie.

Vlastislav Vlačiha